తాయిలం

విరిబోణి వీణ మీద చాలా బావుంటుంది. ఇన్ని కృతులు నేర్చుకున్నా 'విరిబోణి' వర్ణం అంటే శారదకి చాలా ఇష్టం ఎందుకు ఇష్టమో ఆమెకీ తెలీదుగానీ అదంటే చాలా ఇష్టం. ఆరోజు ఇల్లు దులుపుకుంటూ వీణ శుభ్రంగా తుడుస్తుంటే ఒకసారి 'విరిబోణి' వాయించుకోవాలనిపించింది. వీణ మాస్టారు గుర్తొచ్చారు- "సాధన చేస్తే నువ్వు ధనమ్మాళ్ అంతవుతావమ్మా!" అనేవారు--సాధన చెయ్యడానికి టైం ఎక్కడ. తీగెలు సరిగ్గా బిగించి, శృతిచేసి వర్ణం మొదలెడుతుండగా కాలింగ్‌బెల్ మ్రోగింది-వీణ ప్రక్కన పెట్టి తలుపు తీసింది శారద.

"ఇదేమీటి ఇల్లు ఇలావుంది! నేను నాలుగింటికల్లా వస్తానని చెప్పలేదూ-అయిదింటికి నా కొలీగ్ శివరావుని పిలిచేను. అతని భార్యతో సహా వస్తాడు.

ఈ వీణ బయటికెందుకు తీశావిప్పుడు-మైగాడ్ - వాళ్ళకేమైనా తినడానికి చేశావా లేదా"- అన్నాడు.

శారద వీణ పెట్టెలో పెట్టింది- విరిబోణి వర్ణం ఆమె మనసులో మెదలుతుంది. శివరావుకీ భార్యకీ స్వాగతం పలకాలి- ఈలోగా ఇల్లు సర్దాలి--ఇల్లు నీటుగా ఉండకపోతే రావ్

గారికి కోపంవస్తుంది. ఫారిన్ కంపెనీలో పనిచేసే వారంతా ఒకరకంగా ఉండాలట- వాళ్ల కల్చరే వేరట. వీణ పెట్టెమీద కవరు కప్పి దానిమీద పూలకుండీ అమర్చింది శారద.

శివరావుగారు వారి సతీమణీ వేంచేశారు.

వారు రాత్రి పన్నెండు వరకూ ఉన్నారు-తెల్లవారాక పిల్లలు స్కూలుకి - రావుగారు ఆఫీసుకి-సినిమాలోలాగ బ్రేక్‌ఫాస్ట్ టేబిల్ అలంకరించాలి- అన్నీ యాంత్రికంగా జరిగి పోతుంటాయి.

రావ్‌గారు అప్పుడప్పుడు ఆఫీస్ పనిమీద ఊరువెడుతుంటారు. ఆయన వెళ్ళినప్పుడు శారదకి కొంచెం ఊపిరాడినా - అప్పుడు పిల్లలకి యూనిట్ టెస్టులో ఎవో వస్తుంటాయి- అప్పటినించి వీణ బయటికి తీసి విరిబోణి వాయించుకునే అవకాశం శారదకి రాలేదు-

ఆ రోజు మధ్యాహ్నం రావుగారు క్యాంప్‌కి వెళ్లేరు- చిన్నపాప నోట్‌బుక్స్ కావాలనీ, పెద్ద పాప సాక్సు కావాలనీ తొందరపెట్టేరు- ఇంట్లో సరుకులు కూడా కొన్ని కావాలని బజారుకి బయల్దేరింది శారద. ఫ్లాట్‌కి పదిగజాల దూరంలో మోదుగ చెట్టుంది. ఆ చెట్టు క్రింద ఓ టీ కొట్టు (బడ్డీ) ఉంది. అక్కడ నాలుగైదు రిక్షాలు ఎప్పుడూ ఉంటాయి. రావ్‌గారు ఊళ్లో ఉంటే కారుంటుంది. ఆయన లేకపోతే కారుండదు.

టీ కొట్టు నారాయణకి పాపలంటే ఇష్టం. అందుకని అతను పనిగట్టుకుని శారదని పలకరిస్తుంటాడు.

రావ్‌గారు రాత్రివేళ ఆలస్యంగా ఇంటికి వచ్చే రోజుల్లో, కిటికీ దగ్గర కూర్చుని శారద టీ కొట్టుకేసి చూస్తూ ఉంటుంది. రెండవ ఆట సినిమా వదిలే వరకూ చెట్టుక్రింద సందడిగా ఉంటుంది.

"బావున్నారా అమ్మా ఏం ఇలా వచ్చేరు?" అన్నాడు నారాయణ.

"బజారెడదామని. అవును. నువ్వు బాగున్నావా? నీ బిజినెస్ బాగా నడుస్తుందిలా ఉంది. ఎప్పుడూ హడవుడిగా ఉంటుంది ఇక్కడ" అంది శారద.

"అవునండీ హడావుడే ఇది మంచి సెంటర్ కదా".

"ఇంకేం నీకు బాగా సంపాదన". శారద అతన్ని అభినందించింది.

"డబ్బు నాదెలా అవుతుందమ్మా! నేనొట్టి కూలోణ్ని. నెల జీతపు గాడిని అసలు ఈ కొట్టు యజమాని మా రాములు బాబాయి"నారాయణ నిట్టూర్చేడు.

"ఏమిటీ! ఈ కొట్టు నీది కాదన్నమాట మరి నువ్వెలా ఉంటున్నావిక్కడ?"

"ఎక్కడుండనమ్మా - ఎక్కడ చేసినా ఒకటే కాకపోతే ఇక్కడ కొంచెం వసతులు బావున్నాయి."

"టీ"లు అందించే కుర్రవాడు వెంకటేశు యంత్రంలా పని చేసుకుపోతున్నాడు. తొట్టి నీళ్ళలో కప్పులు ముంచి కడిగేసి, మళ్ళీ టీ నింపి ట్రేలో పెట్టుకొని వెడుతున్నాడు. శారద వాణ్ణి అలా రాత్రి పన్నెండు వరకూ చూస్తూనే ఉంటుంది.

"ఈ కొట్టు నువ్వు కొనేసుకుంటే ఈ డబ్బంతా నీకే ఉండేదిగా నారాయణా!" అంది. నారాయణశారద వంక అజ్ఞానివంక బ్రహ్మజ్ఞాని చూసినట్లు దయగా చూసి నవ్వి, "నేనెం కొంటానమ్మా - నాకోచ్చే జీతం ఎంతని? నెల నెలా ఈ కొట్టు మీదొచ్చే సంపాదనలో పదో వంతు కూడా లేదు - అది నా కుటుంబానికే చాలదు. ఇంత సెంటర్‌లోకొట్టు కొనాలంటే గుడ్‌విల్ ఇవ్వాలి కదా- పైగా రాములు బాబాయికేం ఖర్మ అమ్ముకోడానికి - బంగారు బాతుని అమ్ముకుంటారేమిటమ్మా".

పిల్లలు రిక్షా పిలిచి బేరం ఆడారు.

నారాయణని చూసి జాలిపడుతూ రిక్షాఎక్కింది శారద.

బజారు నుండీ వచ్చేసరికి ఎనిమిదిన్నరైంది. అప్పటికే రావ్ గారొచ్చారు.

ఆయన కొంచెం చిరాకుగా కన్పిస్తున్నారు.

వెళ్ళినచోట పని అయి ఉండదని శారదకి అర్థం అయింది. పైగా ఇంటికి వచ్చేసరికి తాళంవేసి ఉంటే ఆయనకి కోపం వస్తుంది.

"అమ్మో అమ్మో అని మమ్మల్ని సతాయిస్తుంటారు. కొనేవాడికి ప్రోడక్ట్‌లో లోపాలు తెలీవా? అవి సరిచెయ్యమంటే నీ ఉద్యోగం దేనికని అడుగుతారు".

అటుపై అధికార్లనీ ఇటు డీలర్లనీ ఓ పావుగంట ఏకధాటిగా తిట్టేసి స్నానానికి వెళ్ళాడాయన.

రావుగారు భార్యాబిడ్డలతో ఎక్కువ మాట్లాడరు. మాట్లాడినా తన ఆఫీసు విషయాలే ఎక్కువ మాట్లాడతారు. ఆయనకి తన ఉద్యోగం తప్ప వ్యక్తిగతమైన విషయాలేం ఉండవు చెప్పడానికి. తన సహ ఉద్యోగస్థులు, తన ఆఫీసు, తన రీజినల్ మానేజర్ - వైస్ ప్రెసిడెంటూ - ఆ ఊళ్లో డీలరు - ఈ ఊళ్లో డీలర్, వాళ్ల ప్రశ్నలు - తన తెలివిగల సమాధానాలు - తన అనుభవం - తన తెలివితేటలు - తన టార్గెట్స్ సాధించకపోతే వారి తిట్లు, అప్పుడు తనువారిని తిట్టడం - ఆ కంపెనీ, దాని గొప్పతనం, ఎన్ని కోట్ల టర్నోవర్ -ఉద్యోగస్థుల కెన్ని సదుపాయాలు ఇదంతా శారదకి కంఠస్థం అయిపోయింది - ఉదాహరణకి ప్రొద్దున్న ఎప్పుడైనా టిఫిన్‌లోకి చపాతీలు చేసిందనుకోండి, వెంటనే అతనందుకుంటాడు.

"మా కొలీగ్స్ ఎవరూ ప్రొద్దున్నే చపాతీలు తినరు. తింటే ఇడ్లీ , లేక బ్రెడ్. బట్టర్ జామ్. పల్లెటూరి పెంపకం సరేసరి - వెళ్లి ఒక్క సారి మా కొలీగ్స్ భార్యల్ని చూసిరా. ఎలాంటెలాంటి వంటలు చేస్తారో" అంటాడు.

అదొక స్వర్గసీమ. అందులో పని చేసే వారంతా దేవతలు - అయినా ఆ స్వర్గసీమకి అధిపతులైన మార్కెటింగ్ మానేజర్ వైస్ ప్రెసిడెంట్. జనరల్ మ్యానేజర్‌కి వీరంతా దాసులు. 'దాస్యంలోనే ఆనందం అదంతేలే మరి' క్రొత్తలో అనుకునేది శారద.

కానీ రావ్ గారు ఆమె ఆలోచన మార్చేసేరు.

"కంపెనీ మనకెన్నో సౌకర్యాలిస్తోంది కనుక అది దాస్యంకాదు. మాదంతా ఒక కుటుంబం - మేం శ్రద్ధగా పనిచేస్తాం. అంటే కంపెనీ శ్రేయస్సు కోరతాం' అంటాడు. అతని స్వామి భక్తి ఇప్పుడు శారదకి ఆరాధనీయం అయింది. తన భర్త చాలా గొప్పవాడు. సిన్సియర్ వర్కర్ అందుకే ప్రమోషన్ వచ్చింది, కారొచ్చింది. బోలెడు అదనపు సౌకర్యాలొచ్చేయి.

"అతను అంత కష్టపడబట్టే ఇంటికి ఇన్ని అమిరాయి. పిల్లలకి మంచి స్కూళ్లు అమిరాయి. తినడానికి పారెయ్యడానికి మంచి ఆహారం దొరుకుతోంది. జై కంపెనీకి జై మా ఆయనకీ" అనేసుకుంది శారద.

ఫలానా కంపెనీ ఉద్యోగుల భార్యలలో ఒక భార్యగా మారిపోయింది. అతన్ని కనిపెట్టి మంచి చెడ్డలు చూ... ...నికి అన్నీ అందిస్తే అతను బాగా పనిచెయ్యగలుగుతాడు. అప్పుడు ప్రమోషన్లువస్తాయి. హో... పెరుగుతుంది. జీతం పెరుగుతుంది. పిల్లలకి మంచి చదువులొస్తాయి. సమాజంలో ప్రతిష్ట పెరుగుతుంది. కనుక రావుగారు కంపెనీకి ఎంత శ్రద్ధగా పనిచేస్తారో - ఎంత స్వామిభక్తితో ఉంటారో - మిసెస్ రావు కూడా రావ్‌గారి పట్ల అంత భక్తిశ్రద్ధలు చూపిస్తూ ఆయన అడుగులకి మడుగులొత్తుతూ తన జీవితాన్ని ధన్యం చేసుకుంటోంది.

అలాంటి మిసెస్ రావుకి విరిబోణి వాయించుకోవాలనిపించింది ఒకరోజు. ఇంకొక రోజు పిల్లల్ని తీసుకుని ఎటైనా వెళ్లి రావాలనిపించింది. మరోసారి తన స్నేహితురాలు శకుంతల ఇంటికి వెళ్లాలనిపించింది. కానీ కుదరలేదు. ఓసారి రావుగారి స్నేహితులొచ్చేరు మరోసారి అతని ఇమ్మీడియట్ బాస్ భోజనానికి వచ్చేడు.

ఇంకోసారి ఆయన రీజినల్ మానేజరొచ్చి ఊళ్ళో తిష్టవేసి సేల్స్‌కాంపేన్ మొదలేశాడు.

సంవత్సరం మొదట్లో జరిగే సేల్స్ కాన్ఫరెన్స్‌కి వెళ్లొచ్చిన రావ్‌గారు భోజనంచేస్తూ చెబుతుంటారు.

"ఈ కాన్ఫరెన్స్‌లో అంతా టెన్షన్. ఎవరికీ మాట్లాడ్డానికి గుండెలులేవు. మా వైస్ ప్రెసిడెంట్ మమ్మల్ని బాగా తిట్టేశాడు. నువ్వు పని పిల్లని తిడతావే అలాగ - నీకు పాత చీరె ఇచ్చాను. ఐస్‌క్రీం పెట్టాను. సినిమాకి డబ్బులిచ్చాను- అని దెప్పుతావు చూడు. అలాగన్న మాట. మీకు బోనస్‌లిచ్చాం. రెంట్ ఫ్రీ క్వార్టర్స్ ఇచ్చాం.కారిచ్చాం. మెడికల్ బెనిఫిట్సిచ్చాం. యాత్భయల్సిచ్చాం. అయినా టార్గెట్స్ సాధించలేదు. బహుశా సుఖాలెక్కువై ఉండొచ్చు. ఎలాగో సరే నేను లేచి ధైర్యం తెచ్చుకుని ఇలా చెప్పాను. ప్రాడక్ట్ బాగుచెయ్యండి. ఇన్సెంటివ్

లివ్వండి. టీవీలో ఎడ్వర్‌టైజ్ చెయ్యండి. అందరిలాగ అని. దానికి ఆయన నిప్పుతొక్కిన కోతి అయ్యేడు.

అవ్వన్నీ చేసుకుంటూ పోతే నీ మీద ఏడాదికి ఇంత ఖర్చుపెట్టడమెందుకోయ్. మాకింతమంది మార్కెటింగ్ స్టాఫ్ ఎందుకూ? ఇదేమన్నా సబ్బా - సాంబారుపొడా? ఒక్కసారి ఫార్ములా మారిస్తే కొన్ని కోట్ల నష్టం - టీవీలో చెప్పేకాడికి మీకెందుకు టీ ఏ లివ్వడం అని విరుచుకు పడిపోయాడు. అలా ఉంటాయి వాళ్ల ఆలోచనలు." ఇలా చెప్పుకుపోతుంటాడాయన. ఎవరికీ అందులో వినాలని ఉండదు. అయినా వినాలి. అతనింటి యజమాని. యజమాని చెప్పే దెప్పుడూ శ్రద్ధగా వినాలి. శారద వింటుంది. ఆమెకిప్పుడు కంపెనీ గురించి పూర్తిగా తెలుసు. అలాగ నిర్విఘ్నంగా పదిహేను సంవత్సరాలు గడిపిన శారదకిప్పుడు కొంచెం చిరాకనిపిస్తోంది. తన ఆలోచనల్లో తన ప్రవర్తనలో ఏదో లోటు ఆమెకి అనుభవమౌతుంది. తనని తాను పారేసుకున్నట్లు అనిపిస్తోంది. ఆ పారేసుకున్న తనని వెతికి తెచ్చుకోవాలని కూడా అనిపిస్తోంది. అదెప్పట్నించీ అంటే ప్రక్క ఎపార్ట్‌మెంట్‌లోకి రాగిణీవాళ్ళు దిగేక. ఇద్దరు పిల్లలు. రాగిణి వాళ్లాయన కంపెనీ కల్చర్‌లో ఇమిడిపోలేదు. ఆ అమ్మాయికి స్వంత కల్చర్ ఉంది. ఓ రోజు తను వాళ్లింటికి వెళ్లినప్పుడు వాళ్ళు ఏదో సినిమా గురించి మాట్లాడుకుంటున్నారు. మరోసారి రాజకీయాల్ని గురించి ఇంకో సారి సాహిత్యం గురించి సంగీతం గురించి. అప్పటి నుంచి శారదలో అసహనం మొదలైంది. మొదలైన రోజున ఆమె పెట్టెలో నుంచీ వీణ పైకి తీసి సరిగమలు వాయించి పెద్దపాపకి నేర్పింది. అదే రోజున ఆమెకీ రావుగారికీ తగాదా అయింది.

రావ్‌గారు మళ్లీ ఏన్యువల్ కాన్ఫరెన్స్‌కి వెళ్లేరు. వెళ్లేటప్పుడు భార్య చేత సూట్‌కేస్ సర్దించుకున్నారు. షర్టులకి గుండీలు కుట్టించుకున్నారు. కర్చీఫ్‌ల మడతల్లో పౌడరు వేయించి మడతలు పెట్టించారు. టైలు, బూట్లు చెప్పులు అన్నీ విడివిడిగా సర్దించారు. అది ఆయనకి పదిహేనేళ్ల అలవాటు. హోటల్ రూంలో దిగి పెట్టె తీసినప్పుడు ఈ పూట వేసుకోవలసిన బట్టలు ఆ పూట పైకి రావాలి. తన కొలీగ్స్ అంతా తన సూట్‌కేస్ చూసి అసూయపడతారు.

శారద పనిచేసుకుని కిటికీ దగ్గర కూర్చుంది. పిల్లలు చదువుకొని నిద్రపోయేరు. చెట్టుక్రింద బడ్డీ కొట్టు చురుగ్గా సాగుతోంది. నారాయణ డబ్బులెక్క బెడుతున్నాడు. వెంకటేశు తిరుగుతున్నాడు. గల్లా పెట్టె నిండుతోంది. అలా చూస్తున్న శారదకి ఆలోచనొచ్చింది.

నారాయణ కదలకుండా కూర్చొని పైస నష్టం రానీయకుండా కాపలా కాసి గల్లా పెట్టెనింపుతున్నాడు. వెంకటేశు కాళ్లకి బలపాలు కట్టినట్లు తిరిగీ తిరిగీ అర్థరూపాయి, రూపాయి పోగేసుకొచ్చి ఇస్తున్నాడు. సాయంత్రం కాగానే రాములు బాబాయొచ్చి ఆ రోజు కలెక్షన్ మూట కట్టుకుని పోతున్నాడు.

వెంకటేసుది అందరికన్నా పెద్ద కష్టం. కాని వాడికిచ్చేది రోజు కలెక్షన్లో ఇరవైయ్యోవంతు కూడా లేదు. నారాయణదీకష్టమే. మీదు మిక్కిలి అతని నిజాయితీకి ఖరీదేలేదు. అయినా అతని కష్టంలో పదోవంతుకూడా అతనికి దక్కడంలేదు. ఇదేంన్యాయం అనిపించింది..

శారద చిరాకుపడిపోయింది. వెంకటేశు పన్నెండేళ్ల వాడు, ఎంతో భవిష్యత్తు ఉండాల్సిన వాడు. ప్రొద్దుటినుంచీ రాత్రిదాకా కాళ్లరిగేలా తిరిగి తిరిగి రాములు బాబాయి సంపద పెంచుతున్నాడు. తన నిజాయితీతో శ్రద్ధతో తెలివితేటల్తో రాములు బాబాయి సంపదని పెంచుతున్నాడు నారాయణ. శారద అసంతృప్తిగా కిటికీ దగ్గర నుంచీ లేవబోయింది. పన్నెండవుతోంది. నారాయణ కొట్టు మూసేశాడు. మూస్తూ ఆ రోజు శ్రమకి మెచ్చి వెంకటేశుచేతిలో ఓ చాక్లెట్ పెట్టాడు. వాడు దాన్ని భక్తిగా అందుకుని ప్రసాదంలా నోట్లో వేసుకున్నాడు. ప్రతీరోజు అది ఆఖరి కార్యక్రమం. ఈ రోజు ఆ చాక్లెట్ దాన కార్యక్రమం చూసిన శారదకి అసహ్యం వేసింది. ఆమె కిటికీ తెరదించి లైటు ఆర్పిపడుకోడానికి వెళ్లింది.

రావుగారు కాన్ఫరెన్స్ నుంచి ఇనుమడించిన ఉత్సాహంతో వచ్చారు. పిల్లలకి ఏవో కొనుక్కొచ్చారు. వాళ్లని హుషారుగా పలకరించారు. బహుశా అధికారుల ప్రశంసకిపాత్రులై ఉంటారు. ఆయన హుషారే ఇంట్లో అందరి హుషారు. ఆయన చిరాకుగా ఉంటే ఇంట్లో అందరూ నిశ్శబ్దంగా ఉండాలి.

"ఈసారి మా రీజనల్ సేల్స్ అందరికంటే ఎక్కువ. టార్గెట్ దాటిపోయింది. మొన్నతిట్టిన మా వైస్ ప్రెసిడెంట్ ఈసారి ప్రత్యేకం నన్ను మెచ్చుకున్నాడు. నేను ఈ ఆగస్టులో మార్కెటింగ్ మానేజర్ అయిపోతాను. తెలుసా. ఈసారి మా కంపెనీ వారు భార్యలకి కూడా కాంప్లిమెంట్స్ ఇచ్చారు. మిడిల్ మ్యానేజ్‌మెంట్స్ స్థాయిలోని వారి భార్యలందరికీ కూడా రిస్ట్ వాచీలిచ్చారు. తమ భర్తల్ని సమర్థులుగా పనిచేయడానికి తోడ్పడినందుకు". రావ్ గారి హుషారు శారదకి తెలిందేంకాదు. ఆమె అక్కడ నిలబడి చూస్తోంది.

రిస్ట్ వాచీ తీసి భార్యకిస్తూ "మాకంపెనీ కల్చరే వేరు. ప్రతి మగవాడి విజయం వెనక స్త్రీ ఉంటుందని వాళ్లకి తెలుసు".

ఆ వాచి చూస్తుంటే చప్పున శారదకి నారాయణ వెంకటేశు చేతిలో పడేసే చాక్లెట్ గుర్తొచ్చింది. వెంకటేశులా నారాయణ తిరగి టీలు అందించలేడు. వెంకటేశు లేనిదే వ్యాపారంలేదు అందుకే వాడికా తాయిలం. అవును. అలాగే ప్రతిమగవాడి వెనకా ఓ స్త్రీ ఉంటుంది. ప్రతి స్త్రీ తనని తాను మర్చిపోడం వెనక తనని తాను పారేసుకోడం వెనక ఓ పురుషుడే కాదు వ్యవస్థ మొత్తం ఉంటుందేమో అనిపించింది శారదకి - ఆమె వైవాహిక జీవితంలో మొదటిసారి.

(జ్యోతి మాసపత్రిక, అక్టోబరు, నవంబరు 1989)